

МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Постановка проблеми. У соціально-політичному житті суспільства значне місце посідають міжнародні відносини держав світової спільноти, яка у наш час налічує більше 220 країн. Сучасні країни світу мають різний рівень економічного, соціального та духовного розвитку, об'єднанні у різні міжнародні регіональні організації. Це об'єктивно зумовлює необхідність постійного розвитку та удосконалення міжнародних відносин, зовнішньої політики кожної країни.

Складовою та невід'ємною частиною політичної діяльності держави є зовнішня політика, покликана регулювати взаємовідносини між державами та народами на міжнародній арені. Зовнішньополітичний курс будь-якої держави є продовженням її внутрішньої політики та відображає характер державного та суспільного устрою.

Дана тема є актуальною на сьогоднішній день, тому що головна мета та основні напрямки зовнішньої політики України – це забезпечення сприятливих умов для удосконалення та демократизації суспільства, просування його шляхом соціального прогресу, досягнення загальної безпеки й роззброєння, розвиток міцних дружніх, добросусідських відносин та різностороннього співробітництва, участь у вирішенні глобальних проблем сучасності, сприяння укріпленню та прогресу світової спільноти.

Україна виступає на міжнародній арені як без'ядерна, позаблокова держава, котра прагне дотримуватися принципів і норм міжнародного права. Як суб'єкт міжнародних відносин вона активно співпрацює з ОБОС, ЄС, МВФ і Світовим банком, підтримує добросусідські стосунки з країнам-сусідами.

Мета. Проаналізувати місце і роль України в системі європейських міжнародних організацій.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- проаналізувати сучасний стан інтеграційних процесів в Україні та перспективи їх розвитку;
- визначити переваги та недоліки сучасного стану інтеграційних процесів;
- дослідити взаємовідносини України з гігантами процесів європейської інтеграції.

Вислаб матеріалу. Починаючи з 90-х років минулого століття українська суверенна держава пройшла певний шлях становлення, зміцнила свої міжнародні позиції. Формується та розвивається національна спільнота – українське суспільство, яке покликане відіграти принципово важливу роль у визначенні цивілізаційних ознак і місце країни в системі регіональних та світових відносин. Цей складний процес відбувається під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників. Для сучасного етапу світового розвитку характерна якісно нова модель взаємодії національних і наднаціональних процесів, коли поширення та утвердження спільних цінностей дедалі більше спирається на демократичні інститути та механізми, зокрема й передусім - на громадянське суспільство.

Вплив на внутрішній розвиток міжнародних зобов'язань держав – явище, що набуло значних масштабів і нової сутності в межах еволюції й розширення європейської та євроатлантичної спільноти. Найвиразніше це виявляється у подоланні ізоляваності і переході до повномасштабної міжнародної співпраці з колишніми соціалістичними країнами.

Намір вступити до таких організацій, як НАТО та ЄС, безпосередньо пов'язаний з обранням і реалізацією певної моделі національного розвитку. За логікою, він мав би ґрунтуватися на цілковитій визначеності засад суспільно-політичного ладу. Досвід держав, які увійшли до першої та другої хвиль розширення НАТО, та процес інтеграції нових членів до ЄС цілком це підтверджує. В Україні ж маємо набагато складніший і суперечливіший варіант, адже рішення про інтеграцію було ухвалено не тільки задовго до набуття нею необхідних характеристик, а й за відсутності виразних тенденцій і реальних намірів у суспільстві. Тим не менше у продовж десятиліття воно відображувало увагу західного вектору співпраці, створюючи передумови для зменшення ізоляваності й певною мірою впливаючи на внутрішній розвиток.

В документі «Основні напрями зовнішньої політики України», прийнятому Верховною Радою України ще в 1993 році, підкреслюється, що перспективною метою української зовнішньої політики є членство України у Європейських Співтовариствах, а також західноєвропейських або загальноєвропейських структурах.

На даний час велику роль у розвитку інтеграції в Україні відіграє її співпраця з такими міжнародними організаціями як Європейський Союз, Митний союз, країни СНД, СОТ, ООН, а також такими фінансовими інституціями як МВФ та Світовий Банк.

Цілком зрозуміло, що вступ України до ЄС є довготривалим, багатоетапним та віддаленим у часі процесом, проте висвітлення цієї теми вже сьогодні займає чільне місце серед науковців, журналістів та політиків. Водночас вона пронизана різноманітним підходами та оцінками до її висвітлення, політичними та ідеологічними розбіжностями.

Європейський вибір України є природним та цілком закономірним. Такий вибір можна пояснити декількома факторами:

По-перше, це географічна та цивілізаційна близькість між Україною та Європою. Якою б не була банальною ця істина, але українці були, є і завжди будуть європейцями.

По-друге, історична традиція співпраці українців із іншими європейськими народами (Київська Русь 9-13 ст., козацька Україна 15-17 ст. та ін.). Із проголошенням незалежності України в 1991 році, всім стало зрозуміло, що п'ята за населенням та перша за територією на європейському континенті Українська держава є одним із ключових елементів політичної, військової, економічної, наукової та культурної співпраці Європи.

По-третє, ймовірна «загроза зі Сходу», і, одночасно, «ідея повернення в Європу», що охопила пост-комуністичні держави Центральної та Східної Європи, виявилися каталізаторами процесу зближення Києва та Брюсселя. Цей фактор змусив спрямувати русло зовнішньої політики України із «дружніх обійм Москви» в бік більш стриманих центрів європейської інтеграції: Брюсселя, Страсбурга і Люксембурга.

Україна з перших кроків незалежності виконувала певну обов'язкову програму-мінімум, використовуючи європейські орієнтири як інструмент само ідентифікації й окреслення пріоритетів розвитку. Позиціонування як члена демократичної спільноти та європейський вибір стали важливими, але не достатніми чинниками визначення ролі й місця держави в системі міжнародних відносин. Намір вступити до ЄС та НАТО конкретизував шкалу оцінки перебігу суспільно-політичних перетворень. Така мета, не маючи достатнього внутрішнього забезпечення і практичної підтримки, упродовж тривалого часу, спричинявала серйозні суперечності у зовнішньополітичній стратегії й у взаємодії із західними

партнерами. Передусім це стосується проблем реальної європеїзації суспільно-політичного життя, готовності виконувати відповідні міжнародні зобов'язання.

Позитивним у співпраці України з ЄС є укладення угоди про Партнерство і Співробітництво, яка передбачає допомогу Співтовариства у справі поступового зближення валютної політики України з політикою Європейської валютної системи. Інтеграція у світові валютні системи має стати для України стратегічно важливим напрямом, оскільки для економічних та соціальних зрушень непотрібні доступ до Міжнародного капіталу та валютна стабільність.

Стратегічною метою України є її приєднання до Європейського Союзу. Це сприятиме повній інтеграції України у Світову економіку, основою якої є урядом підписана угода про співробітництво з ЄС. Однак, на сьогоднішній день існує низка недоліків співпраці України та Європейського Союзу.

Світові аналітики виділяють можливі негативні наслідки, які можуть зробити Україну ще слабкішою на світовій арені, ніж вона є зараз.

Перш за все, це є наслідки дотаційної політики Євросоюзу, адже, видача великих сум для держави, може призвести до втрати місцевої економіки свого державного суверенітету, оскільки управління фінансами та економікою буде здійснювати Євро Союз.

По-друге, висока конкуренція на європейському ринку продовольчих та промислових товарів залишають українську продукцію без шансів, зокрема для України дістануться дорогі європейські продукти, які не зможуть конкурувати з вітчизняними продуктами.

Україна бере також участь у багатьох підрозділах ООН: МОП – Міжнародній організації праці; ВОЗ – Всесвітній організації охорони здоров'я; ФАО – продовольчій та сільськогосподарській організації; МАТАТЕ – міжнародній комісії з атомної енергетики та ін. Україна є активним учасником у роботі європейських політичних організацій: Раді Європи та Парламентській Асамблеї Ради Європи.

Отже, порівняно високий економічний, науково-технічний, мінерально-сировинний і трудовий потенціал, надзвичайно вигідне економіко-географічне та геополітичне положення в центрі Європи створюють об'єктивні умови для забезпечення взаємовигідного міжнародного поділу праці, спеціалізації, кооперування та інтеграції у світовий економічний простір.

Хотілось би зупинитись на еволюції взаємовідносин України з ЄС, і дати своє бачення перспектив.

Вже 2 грудня 1991 року, була прийнята Декларація ЄС по Україні, в якій країни-учасниці схвалили волевиявлення народу України на всеукраїнському референдумі 1 грудня 1991 року. В тому ж році ЄС затвердив програму Технічної Допомоги країнам СНД (TACIS) і макрофінансову підтримку для реформування економіки та законодавства і розвитку демократичного суспільства республік колишнього СРСР (в т. ч. і України).

З жовтня 1993 року в Києві почав діяти Комітет по співпраці між Україною та ЄС.

Безумовно, найновішою подією у відносинах України та ЄС було підписання Угоди про партнерство та співробітництво між ЄС та Україною. Цей документ, підписаний 14 червня 1994 року в Брюсселі представниками обох сторін, заклав стабільний політичний, економічний і культурний діалог між країнами ЄС з одного боку та Україною з іншого.

До речі, Україна була першою республікою колишнього СРСР, яка підписала таку Угоду. Вона передбачає систему регулярних консультацій на різних рівнях, створюючи основи для стабільного політичного діалогу Україна - ЄС. Згідно ст. 85 та ст. 90-92 були затверджені Рада Співпраці та Парламентська Комісія Співпраці, які складаються з українських та європейських депутатів.

На виконання домовленостей, досягнутих за результатами саміту Україна – ЄС 9 вересня 2008 р. (м. Париж), 29 жовтня 2008 р. (м. Брюссель) було офіційно започатковано безвізовий діалог між Україною та ЄС.

Ця подія стала важливим кроком до подальшого поглиблення відносин з Євросоюзом у міграційно-візовій сфері та у питанні забезпечення права громадян України на свободу пересування.

30 жовтня 2008 р. у м. Брюссель відбулась перша зустріч на рівні Старших посадових осіб у рамках безвізового діалогу Україна – ЄС, за підсумками якої досягнуто таких ключових результатів:

- безвізовий діалог Україна – ЄС здійснюється за чотирма основними напрямками: безпека документів, у т.ч. впровадження біометричних даних, боротьба з нелегальною міграцією, у т.ч. реадмісія, громадський порядок та безпека, зовнішні зносини;

- за вказаними напрямками створюються чотири спільні робочі групи, що узгоджуватимуть відповідні рекомендації на основі порівняльного аналізу законодавства України з нормами та стандартами ЄС, вироблятимуть методологію визначення умов запровадження безвізового режиму;

- за результатами засідань робочих груп готуються спільні доповіді Старших посадових осіб, які оцінюють прогрес у безвізовому діалозі та окреслюють плани на перспективу.

11 червня 2017 року набув чинності режим безвізових подорожей громадян України, що є власниками біометричних паспортів. Це стало результатом виконання Україною вимог Плану дій з лібералізації візового режиму. Мета режиму короткострокових безвізових подорожей українських громадян з біометричними паспортами - сприяти прямим контактам між людьми та посилювати бізнесові, соціальні та культурні зв'язки ЄС та України.

Одним з пріоритетних напрямків зовнішньоекономічної діяльності України є подальший розвиток торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва з країнами ЄС. Від весни 2014 року Україна стала на шлях амбітної програми реформ, націленої на стабілізацію своєї економіки та поліпшення життя своїх громадян. Україна та ЄС разом визначили програму реформ (Порядок денний асоціації, який був востаннє оновлений у березні 2015 року) та разом слідкують за її поступом. Боротьба проти корупції, реформа судової влади, конституційна реформа та реформа виборчого законодавства, поліпшення бізнесового та інвестиційного клімату, енергоефективність, а також реформа державного управління, зокрема реформа децентралізації, є серед ключових у цьому порядку денному. Пріоритетом у всіх секторах є досягнення гендерної рівності.

30 листопада 2018 року Європейська Комісія від імені Європейського Союзу схвалила надання перших 500 мільйонів євро у рамках нової програми з макрофінансової допомоги для України. Разом з цією виплатою загальний розмір такої допомоги, яку від 2014 року Євросоюз надав Україні, складе 3,3 мільярди євро. Це найбільша сума, яку ЄС коли-небудь виділяв для країни з-поза меж Союзу.

ЄС підтримує інтеграцію України до Європейського простору вищої освіти та основні реформи, які проводяться в країні для реструктуризації та модернізації системи освіти. Метою цього є надання визнаної у всьому світі, якісної освіти задля забезпечення адекватної навчальної програми та посилення інтернаціоналізації освіти. Україна активно бере участь у програмах ЄС із підвищення спроможності та академічної мобільності Erasmus+. Це дозволяє студентам та викладачам отримати міжнародний та міжкультурний досвід, ознайомитись із новими методами навчання та викладання, а також підвищити кваліфікацію та посилити зв'язки.

Від 1 вересня 2017 року повністю набрала чинності глибока та всеосяжна зона вільної торгівлі (ГВЗВТ) між ЄС та Україною. Вона є частиною Угоди про асоціацію. Попередньо з 1 січня 2016 року ГВЗВТ застосовувалась тимчасово. Це є потужною віхою у двосторонніх торговельних відносинах і відкриває нові економічні можливості як для ЄС, так і для

України. Український бізнес отримує стабільний та передбачуваний преференційний доступ до найбільшого ринку у світі, в якому мешкають понад 500 мільйонів споживачів. Водночас бізнес з ЄС дістає можливість скористатися простішим доступом до українського ринку та будувати нові відносини з українськими постачальниками та партнерами. Євросоюз є торговим партнером номер один для України. В 2017 році експорт з України до ЄС зріс на 27%, а імпорт із Союзу до України - на близько 22%. Загальний рівень торгівлі у 2017 році зріс на 24%.

Без сумніву, Європа готова до співпраці із Україною. Україна для ЄС виступає стратегічним партнером, перш за все внаслідок спільних сфер інтересів: безпека та мир на континенті, економічна співпраця, культурні зв'язки та ін.

Висновки. Україна в інтеграційних процесах як основну мету визначає співробітництво з різними міжнародними організаціями. Ця співпраця направлена на розвиток економічних, соціальних та геополітичних процесів в Україні. Інтеграція України в світову спільноту має як позитивні так і негативні наслідки. Основним пріоритетним напрямом у розвитку інтеграційних процесів України є вихід її на світовий ринок як держави з позитивним економічним та політичним іміджем.

Перспектива членства в ЄС для України є додатковим вагомим стимулом та мотиваційним фактором внутрішніх реформ, цивілізованого врегулювання всіх внутрішніх та зовнішніх неузгодженостей. Від інтеграції України до ЄС виграють не тільки ці дві сторони, але й уся Європа, адже після розширення Європейського Союзу за рахунок країн Центрально-Східної Європи та держав Балтії, Європейський союз максимально наблизився до України, що надає особливого статусу їхнім відносинам і створює реальні можливості для співпраці.

Також можна сказати, що Україна як суверенна держава поки що не має такого значного впливу на інтеграційні процеси в Європі як цього хотілося б, але основи для руху у вірному напрямі вже було закладено. Перебуваючи в центрі Європи, поряд з державами що активно перебудовують свої економіки, Україна помітно відстала та не встигає за процесами, що відбуваються в сусідніх країнах.

Зараз Україна перебуває на важливому етапі пошуку свого місця в новій системі міжнародної спільноти, побудові нових відносин з європейськими структурами.

Хотілось би сподіватись, що слова Президента Л. Кучми, з виступу на засіданні Асамблеї ЄС в 1996: «... питання інтеграції України в європейські структури не є питанням вибору, а це тільки питання часу» стануть реальністю вже в найближчому майбутньому.

Подальші темпи процесу інтеграції України до європейських структур в руках народу України, його бажанні та праці.

Література

1. Горбулін В. – Хроніки передбачень: 2006-2017. – Харків, 2017.
2. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. – 250 с.
3. Гурик М. І. Шумка М. Л. Трансформація специфічних ознак патерналізму в умовах децентралізації в Україні. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/29229>
4. Круглашов А. М. Україна та Європейський Союз: ностальгія за майбутністю // Політичні студії. – Чернівці, 1997. – с. 40-49.
5. Кучма Л. Д. Україна на шляху до Європи // Політика і час. – 1995. - №7. – с. 3-6.
6. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua>
7. Рудич Ф.М. Політична система та інститути громадянського суспільства в сучасній Україні. – Київ, 2008. – с.400-433.
8. Політологія [Текст]: навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач, О. М. Рудакевич, М. Гурик [та ін.]; за ред. Т. В. Гончарук-Чолач. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2019. – с. 320.
9. Скрипникова Л.В. – Політологія. – Київ, 2014. – с.169.
10. Солонінко К. С. Інтеграційна політика України: інституційні аспекти. – Київ, 2012 – №52 2012 рік. – С.55-58.